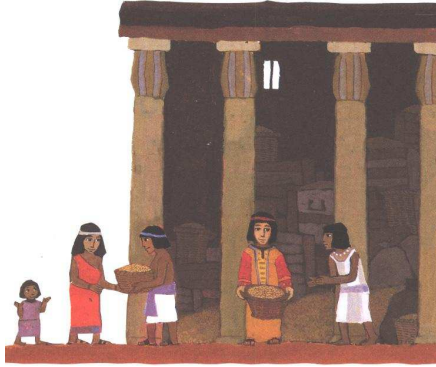

Een horend hart maakt verstandig en wijs

Preek over Genesis 41 & Lucas 12

Paaskerk Baarn, 26 januari 2014

Ds. C. Kruijswijk Jansen

Als ik een film zou maken van Jozef, dan zou ik het gebouw gebruiken dat Kees de Kort heeft geschilderd voor de Kijkbijbel, een machtig groots gebouw. Ik zou in de enorme zaal farao op z'n troon zetten, en in het centrum zou Jozef staan. Z'n eerste zin zou zijn: "Het is niet aan mij, maar aan God die de vrede geeft". Jozef staat daar, geknipt en geschoren, vrijmoedig en krachtig, maar ook bescheiden. Het is niet aan mij ...

Dit moment dat Jozef voor Farao staat is het keerpunt in de verhalencyclus rond Jozef (Genesis 37 - 50), waarin Jozef wordt tot de redder van het volk. Dit is het moment dat hij van de eeuwige underdog tot onderkoning wordt, de veelkleurige

jas waar hij destijds mee pronkte, wordt vervuild voor een koningsmantel, van de dromer uit zijn jeugd, waarin hijzelf het centrum van het universum was, wordt hij tot een man die met visie de toekomst duidt waarin God het centrum is. Deze Jozef wordt een mens met verstand en wijsheid genoemd. Je zou wel willen dat dat ook van jou gezegd kon worden, een mens die verstandig en wijs is, dat je inzicht hebt en besef van leven bezit. Dat je van betekenis mag zijn.

Wat maakt eigenlijk verstandig en wijs? Zo'n acht maanden geleden, mei vorig jaar, bereidden we ons jaarthema 'Levenskunst' voor. We bevroegen elkaar op wat voor ons levenskunst was.

Het is een vraag aan jezelf: wie ben je, in welke richting leef je, hoe geef je je bestaan vorm? Het is ook de kunst om je leven onder ogen te zien over wat er goed gaat en waarin je faalt. Kun je je echt verheugen in wat er goed is, kun je aanvaarden wat er is mislukt?!

Het is ook een vraag naar de anderen: je leeft niet alleen, je maakt deel uit van de wereld. Kun je het opbrengen om een ander te respecteren in zijn anders zijn, kun je de ander aanvaarden en eerbiedigen?

Zo denkend en pratend voedden we elkaar met verstand en wijsheid.

Wát maakt iemand verstandig en wijs? Misschien is het beter te vragen wie verstandig en wijs maakt. Dan denk ik aan wat er van Salomo verteld wordt. Op de vooravond dat hij tot koning zal worden gekroond, heeft hij een droom. God vraagt hem in die droom "Wat zal Ik je geven?" Salomo vraagt dan om een opmerkelijk hart. In de grondtekst staat het werkwoord 'horen'. Hij vraagt om een 'horend hart'. Hij motiveert het ook: "opdat ik verstandig en wijs zal rechtspreken, te kunnen onderscheiden tussen goed en kwaad". In de naam Salomo zit het woord sjaloorn, vrede. Hoe word je tot een mens die de vrede brengt: door een horend hart, door te luisteren naar de stem van de Eeuwige.

De keren dat ik met jongeren uit onze gemeente naar Taizé ben geweest, raakte ik onder de indruk van de stilte, van het oefenen in horen. Met duizenden jonge mensen in een kerk zingen en bidden, en dan stil worden. Jonge mensen die op de rand van hun volwassen worden open gaan in hun verlangen naar zin en samenhang, open voor God.

Je hoeft voor dat verlangen niet jong voor te zijn. In de meditatie bijeenkomsten gebeurt het ook. We noemen het Mindfulness. Stil worden, open raken, toegankelijk, en dan een psalm lezen, de aloude woorden van weleer tot je laten komen, op[ge]n gaan voor de Eeuwige. Delen met elkaar wat je hoort en ziet in die woorden en langzamerhand een weg voor je zien die begaanbaar is.

Met hardlopen in het bos gebeurt hetzelfde. Je loopt je hoofd leeg, wat je drukt raak je kwijt en langzaam wordt je hoofd gevuld met nieuwe beelden en woorden. Aangeraakt worden door de andere kant! De mooiste verhalen heb ik in het bos gemaakt. Ik raak ze wel weer kwijt als ik thuis kom, maar de zin en samenhang is gebleven.

Al deze dingen voeden het verlangen dat en horend hart verstandig en wijs maakt.

Jozef staat daar. "Het is niet aan mij, maar aan God die de vrede geeft". Dat Farao twee dezelfde dromen heeft gehad over de toekomst, betekent dat je niet aan de waarheid daarvan moet tornen.

Twee getuigen spreken immers de waarheid. Zeven jaren van overvloed zullen gevolgd worden door zeven jaren van schaarste en honger. Ik denk dat je dit niet moet verstaan als twee opeenvolgende perioden. Zeven is het getal van de volheid. Overvloed is er altijd, evenals schaarste en honger. Ze komen beiden voor, er valt niet aan te ontkomen. De vraag is hoe je ermee om kunt gaan. Het gaat erom dat je leeft met overleg, dat de een de ander niet aan z'n lot overlaat, dat je samenwerkt. De schaarste die er is, moet je niet verkwisten. Ga er bewust mee om, wees zuinig op de grondstoffen. Als je in overvloed leeft, hou het dan niet voor jezelf, maar deel het met hen die minder bedeeld zijn. De dromen werken als een ideëel partijprogramma voor vandaag: dat ik, het dikke Ik, niet in het middelpunt staat, niet eigen volk eerst, niet mijn belang ten koste van anderen!

Jezus sluit hierbij aan met de gelijkenis van een mens die veel heeft. Hij krijgt er nog meer bij en vraagt zich af hoe dat alles te bergen. Wat een luxe probleem! Die mens die uitziet naar het moment om uit te rusten, te eten en te drinken en vrolijk te zijn.

Het is een angstig verhaal. Er kan immers zomaar iets gebeuren waardoor je de morgen niet haalt. Iets in je lijf dat niet meer wil. Je bent zomaar dood.

Nog angstiger vind ik het te bedenken met wie je leeft als je in je eigen centrum staat. Wat wil die mens met z'n overvloed, met wie zal hij ervan genieten. Wie ben je als je alleen op de wereld bent? Ik zal niet de man vergeten die vertelde van het moment dat z'n huwelijk voorbij was, de kinderen zag hij niet meer, hij bleef alleen achter in een huis met achtendertig kamers. Ondanks alle rijkdom beseftte hij z'n eenzaamheid. Dat beeld tekent Jezus.

Jezus vraagt met dit verhaal naar jouw leven. Weet je wel hoe kostbaar je leven is, met welke rijkdom je gezegend bent?! Met wie deel je je leven? Hoe deel je je leven met jezelf en met anderen? Wat heb je gehoord als je je openstelt voor de stem van God? Hoe horend is je hart?

De essentie van deze verhalen is dat je gaat verstaan wat er wordt bedoeld met leven! In het scheppingsverhaal wordt als centraal punt genoemd dat het niet goed is dat de mens alleen is. Dat het goed is om wat je bent en wat je hebt met elkaar te vieren en te delen. Het is de liefde die je voor elkaar opent, het besef dat jij er zijn mag, en dat de ander er mag zijn. In de eerste regels van de bijbel wordt dit besef getekend, waar de Eeuwige het oerwater aan de kant schuift, waardoor er land ontstaat om op te leven, en nog verder wordt het oerwater verwijderd tot achter de hemelkoepel, waardoor er ruimte ontstaat om adem te halen. Jij mag leven, en je leven delen met anderen. De vraag is: hoe doe je dat, en wat deel je dan.

Soms gaat dat heel ver, en is het heel heilzaam om te delen. Ik las de roman "Over zij en ik" van Marjolein Oppenheim-Spangenberg. De moeder van Marjolein is in de oorlog naar Auschwitz getransporteerd en heeft het overleefd. Maar nooit is ze die verschrikkelijke periode kwijtgeraakt. Haar dochter heeft er onder geleden. In 1995 vraagt prins Claus aan de moeder of zij hem en zijn drie zonen Willem Alexander, Friso en Constantijn wil rondleiden in Auschwitz, om door haar ervaringen tot het besef te komen welke gruwel daar heeft plaatsgevonden. De moeder wil wel, maar alleen als haar man Loe de Jong en haar zoon en dochter mee gaan. Die reis naar Auschwitz wordt de aanleiding tot het schrijven van het boek. De moeder leidt hen rond. Terug in het vliegtuig zit Claus naast de dochter en zegt dan tegen haar: *"Jullie moeder is mij zeer dierbaar. Zij heeft verzoening geboden. Verzoening met de schuld die ik voel voor wat de nazi's in de oorlog de mensen, de Nederlanders, hebben aangedaan. Zij heeft mij een toekomst geboden op een toekomst zonder deze schuld. Zij heeft mij het gevoel gegeven dat ik deze schuld niet altijd met mij mee hoeft te dragen."*

De ene mens geeft de ander de ruimte om te leven. Dat heeft te maken met wijsheid en verstand, dat doet een horend hart.

Jozef staat daar voor de Farao; "Het is niet aan mij, maar God geeft de vrede". De vraag was: Wat / wie maakt verstandig en wijs? Het is een horend hart dat verstandig en wijs maakt. Een hart dat pen is voor de stem van de Eeuwige.

Amen.